List 33. **NOVICE** Tečaj XLI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 15. avgusta 1883.

Obseg: Kaj nam je pokazala deželna kmetijska razstava? — Žabe in krote, koristne vrtom. — Mlekarske zadeve. (Dal.) — Potovanje cesarjevo po Kranjskem. (Dalje.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) Slovensko slovstvo. — Podoba (povest). (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kaj nam je pokazala deželna kmetijska razstava?

Da moremo to prašanje vspešno rešiti, treba da poznamo namen, katerega je imela ta razstava doseči: Po programu odločenem tej razstavi nameravalo se je pozvedeti o vspehu subvencij, katere je visoka vlada podelila za povzdigo govedoreje na Kranjskem, in podati živinorejcem naše dežele priliko, da se seznanijo medsebojno in primerjajo vspehe svoje živinoreje. Ob enem pa da se tudi tujcem pokaže, da Kranjska ima dovolj za izvožnjo ali izprodajo sposobne živine.

Poglejmo tedaj živino, ki je bila razstavljena v lično priredjenih razstavnih prostorih.

Največe število je bilo krav, potem telic in bikov. Velika večina živine bila je prav lepa in vse hvale vredna in od vsèh, tudi še tako strokovno ojstro sodečih mož jako ugodno priznana.

Največ teh živali pripadalo je tako imenovanemu cikastemu govejemu plemenu pincgavskemu in belanskemu. Prav to goveje pleme pa je tudi najprimerniše za zboljšanje naše govedoreje posebno po Gorenjskem, kjer so krajne in obnebne razmere jako podobne onim, kjer živi belansko izvirno goveje pleme. In kolike važnosti je to, zamoremo učiti se iz tega, da imajo krajne in obnebne razmere neverjetno velik vpliv na razvoj telesa. Tako so poskušnje pokazale, da je uže četrti rod iz bavarskih algavskih planin v Ogersko došlega algavskega plemena se tako spremenil, da je zgubil kratko glavo in kratke rogove, lastne planinskim rodovom, namesto njih pa dobil skoro popolnoma enako dolge rogove in dolgo glavo, kakoršna je lastna planjavski ogerski-dolski govedi. Tudi so krave uže vpeljane pešale v molži, še slabše so bile krave druzega in tretjega rodu, če tudi izvirajoče iz čistokrvenega plemenenja in krave četrtega rodu so vsled vpliva ogerskega obnebja in zemlje uže bile tako slabe molzarice, da niso nikakor bile boljše od domačih ogerskih krav, ki so gledé mlečnosti pač zadnje v vrsti evropskih govejih plemen.

Pa še drugo prednost ima belanska goved za naše kraje, to je, da je blizo do onih krajev, iz katerih zamoremo sedaj, ko so vsled vladinega posredovanja cene za prevožnjo skoro vse železnice znatno znižale, z malimi stroški dobivati potrebnih žlahtnih plemenskih živali. Belanska goved pa je mlečna in tudi jako zadostljiva in te lastnosti ji ne moremo dovolj šteti v dobro, ker rada sega po piči, kakoršne se druga, n. pr. muricodolska goved še dotakniti ne mara. Za Gorenjsko torej naša kmetijska družba ni mogla boljšega govejega plemena zbrati in ker so bile razstavljene živali resnično kaj lepe, za pleme povsem sposobne, izvirajoče iz plemenenja čistokrvenega ali iz križem plemenenja, zamore družba zadovoljna biti, da je pravo zadela, ko je pred leti odločila se za to pleme, s katerim je skušala zboljšati govedorejo posebno po Gorenjskem, katero je jako sposobno za govedorejo in kjer bode v 10—15 letih, ako se bo pričeto delo nadaljevalo, razširjena lepa živina, vsa enakolična, tako da bodo tudi v našo prelepo Gorenjsko prihajali kupci po belansko plemensko živino. Naj bi toliko slavna kmetijska družba, kolikor naši gorenjski živinorejci vedno pazili na to, da za pleme zbirajo le čistokrvno živino, dobrih lastnosti za molžo, kakor tudi lepih zunanjih telesnih lastnosti, in naj tudi slavna občinska starešinstva skrbijo za to, da se po občinah preskrbijo z lepimi čistokrvnimi plemenjaki. Dandanes se v kupčiji veliko pazi na čistokrvnost dotične živine in zato je tudi slavno kmetijsko ministerstvo v predpisih, veljavnih pri premiranji živine, vstavilo pogoj ali da se daje prednost premij, da je živina čistokrvna. Zeló me je razveselilo slišati vrlega kmetskega posestnika, v resnici hvale vrednega živinorejca z Domžal, J. K., ki je prejel dve darili za belansko kravo in telico, kako je poudarjal, da goni svoje krave, če tudi ima blizo cikastega plemenskega junca, bolj v oddaljeno grajščino, ker tam je bik bolj čistega plemena, ima čisteji smrček, bolj zarudelo rudečo barvo itd. Le tako naj bi naši gorenjski živinorejci strogo ravnali pri izbiri plemenskih živali in prepričan sem, da v 15 letih ne bo treba hoditi v belansko dolino kupovat, ampak tujci bodo za pleme po visoci ceni kupovali živino „cikasto“ po gorenjski pokrajini.

Manj živine je bilo od muricodolskega plemena, katero je pa zopet za našo dolenjsko pokrajino primerno. Kar je bilo krav in bikov tega plemena, tudi ti so bili hvale vredni, posebno ako pomislimo, da so jih razstavili večinoma mali kmetski živinorejci.

Da ni bilo več živine iz dolenjske in notrajnske strani, ni čuda, ker v poletni hudi vročini pač gospodarji kaj neradi se odločijo, posebno breje krave in

hude bike več milj daleč goniti. Tudi je bil prostor le omejen na 120 kosov, ker večega števila niso dopuščale finančne moči, ki so bile v to svrho na razpolago. Sicer pa je imela ta razstava nekako tudi nalog povišati slavnost, ki se je praznovala o tej priliki, da se je naša domovina pokazala tudi kot poljedelska, posebno živinorejska, ker je za to v resnici tudi sposobna. Marsikater tujec je obiskoval tudi to razstavo in zamogel prepričati se, da je Kranjska vendar-le uže lep korak storila v napredku živinoreje, ker je zamogla toliko lepih, za rejo izvrstno sposobnih goved razstaviti. Pa tudi naši deželani so imeli priliko med seboj seznaniti in pogovarjati se in istinito sem slišal živinorejce pogajati se, da mu obljubi lastnik prav lepe krave kako telico ali junčka, da tudi on pride do tega koristnega plemena. In mar ni učinila ta krasna živina globokega vtisa na obiskovalca priprostega kmetiča, ki je videl, kaj so njegovi sosedje, ki imajo enako zemljó, dosegli? Brez dvombe! Iz tega je razvidno, da je družba tudi drug namen, ki je podučljiv in spodbudljiv imel biti, povoljno dosegla.

Po predpisih veljavnih za premiranje goved ima sleherna žival vsaj 20 vrednostnih enot imeti, sicer ne dobi darila; iz „Novic“ so pa uže znane številke obdarovanih živali in iz teh razvidno, da je velika večina dobila tudi nad 25 enot pri vsem tem, da je prisojevalna komisija dokaj strogo postopala pri presojevanji živali.

To je sedaj jasno, da imamo uže precéj za izrejo žlahne govede sposobnih živali, naj bi ta lep zgled spodbujal kmetske živinorejce k napredku, slavno kmetijsko družbo pa k vstrajni delavnosti in skrbi za povzdigo govedoreje, tega mogočnega stebra, skoro bi rekel, edinega rešila kranjskega kmetijstva! —.—

Gospodarske izkušnje.

* *Žab in krot* prehvaliti ne more viši vrtnar Ilseman v Ogerskem Altenburgu z ozirom na veliko množino mrčesa, katerega pokončajo te živali. Ilseman piše: „Žaba je ena najkoristnejših živali, kar jih je za vrtnarja, ona je pokončevalka žužkov, da jej ga ni enacega, muhe, veše, mušice, metulje itd., same leteče stvarice, katere drugim zasledovalcem lahko uhajajo, loví skokoma in v teh zamorí brez števila zalege in gosenic itd. Žaba ni sovražnik, ampak prijatelj vrtnarjev, in kdor jo preganja s svojega obdelanega zemljišča, ravná nespametno. Nobena žival ne osnaži naših rastlin boljše od polžev, zemeljskih bolh, zalége hroščev in črvov, kakor žaba. — Enako, kakor žaba, in še bolj kaže se koristna krota. Ona je eden najspretnejših in najbolj neutrudljivih pokončevalcev žužkov, ona pokončava v kletih prešičice (stonoge) in ščurke, na vrtih pa gliste, ličinke, vsakovrstne gosenice, in to, ker je grozovitno požrešna, v velikanskih množinah. — Iz teh vzrokov priporočam omenjeni živalici v varstvu vsem prijateljem vrtnarstva.“

Mlekarske zadeve.

(Dalje.)

Kako se ima mleko preiskavati.

§. 29.

Kedarkoli kak služabnik ali ud društva sumljivo mleko zapazi, morata se preglednika z mlekarjem vred précej in izvanredno podati v mlekarijo, da preiščeta sumljivo mleko. Če se ne dá prenaredba ali ponaredba hipoma dokazati, podasta se preglednika in mlekar prvič, ko se imajo krave molzti, v hlev dotičnega skladalca in molzejo njega krave sami ali jih dajo gori omenjene tri osebe v pričo njih drugim molzti.

Namolzeno tako mleko se prinese pod varstvom v mlekarijo, kjer se preišče. Kar druga preiskava pokaže, primeri se s tem, kar je dala prva preiskava, in razloček pokaže način in stopinjo prenaredbe.

§. 30.

Pri vseh prepirih gledé dobrote mleka priznavajo se merodajni Müllerjevi preiskalni inštrumenti, kolikor se dajo za predmet prepira porabiti. Vsak ud se zaveže uže s pristopom, da se podvrže razsodbi na njih podlagi sklenjeni.

§. 31.

Po ukazu odborovem ali predsednikovem je vsak mlekoskladavec zavezan in mora brezplačno dati za preiskavo potrebno mleko. Kdor tega noče storiti, proti njemu se ima prinešeno mleko za pop ačeno.

§. 32.

Iz mleka pridobljeni pridelki se bodo prodajali komurkoli po ceni od odbora odločeni, toda le za gotovi denar. Revnim se sme mleko iz mlekarije na društveni račun prodajati.

O računstvu.

§. 33.

Odbor mora pri koncu mlekarske dobe, oziroma po razprodanih mlečnih izdelkih, natančni račun podati občnemu zboru.

§. 34.

Račun mora obsegati:

a) vse dohodke in stroške celega mlekarskega leta po glavnih rubrikah knjigovodstva;
b) statistični izkazek vsega od skladavcev danega mleka in iz njega pridobljenih izdelkov, kakor tudi, koliko da ima vsakdo dobiti denarja.

O prepirih.

§. 35.

Vse prepire o pomenu posameznih odločeb teh pravil ali poznejših društvenih sklepov razsodi samo občni zbor, kakor sploh vse prepire iz društvenih zadev.

Vse druge poti, tudi civilna pot, so v tem obziru izključene. Le odbor sme društvenika pri sodniji tožiti, če noče škode z lepa povrniti, mu po teh pravilih veljavno odmerjene globe plačati ali pripadlega deleža pri stroških polniti.

§. 36.

Kedar društvo iz enega ali druzega vzroka neha, ima poslednji občni zbor sklepati o društvenem premoženji, kako se ima na pr. razdeliti, ali drugače kar najbolje v prid obrniti.

Potovanje cesarjevo po Kranjskem.

(Dalje.)

Tretji dan. (13. julija.)

Program za ta dan bil je sledeči: 1. Zjutraj ob 7. uri ogled posadke vojakov. 2. Ob 10. uri splošne avdi-

jence. 3. Popoldne ob 1. uri: Najviše ogledovanje nove cerkve srca Jezusovega, hiralnice usmiljenih sester, Cesarica-Elizabetinske otročje bolnišnice, sirotišnice za dekleta in za dečke, trgovske šole in gimnazije. 4. Ob 4. uri popoldne slavnostno streljanje na strelišči, po tem ljudska veselica. 5. Ob 6. uri obed.

Akoravno je bilo dne 12. julija pri razsvitljavi mesta vse prebivalstvo, in v resnici brezštevilno ljudstva z dežele še čez 12. uro ponoči na nogah in je bilo po gostilnicah vse prenapolnjeno, vseh jedí vse velike postrežbe premalo in se je še zjutraj videlo mnogo zaspanega ljudstva po klopéh „Zvezde“, po gostilnah in kavarnah, vendar bilo se je uže tudi z dnem vred pričenjalo novo življenje.

Vojaki na konjih prihajali in odhajali so, tudi drugo vojaštvo bilo je, kakor po sebi razumljivo, zgodaj pred časom na nogah in potem vsak na svojem mestu pri Fužinah pod Ljubljano, kjer je bilo ogledovanje vojaštva.

Prej kakor se je pa veliko gibanje za ogledovanje pričelo, odpeljal se je minister za poljedelstvo, grof Falkenhayn, in tajnik njegov v spremstvu gospoda dr. Koslerja, prvomestnika močvirskega odbora, in pa odbornikov: dr. Poklukarja, W. Stedry-a, c. kr. deželne vlade svetovalca pl. Fladunga, in poročevalca v deželnem odboru Dežmana, katerim se je kasneje pridružil tudi odbornik Remškar, ogledat močvirje. Peljali so se na Koslerjevo opekarnico, ob Cornovcu do Gorice, na Kušlanov grad, od tam na Bevke in so po tej poti ogledali vse vrste močvirja, mostove pri železničnem nasipu in primerjavali z močvirskim obrisom v roki deloma različne višine močvirja in stareja dela za osuševanje in se razgovarjali o nadrobnostih načrta za prihodnje osuševanje. — Gospod minister zanimal se je prav posebno za vse nadrobnosti močvirja in ne dvomimo, da mu bode drago močvirje, o katerem imel bode mnogo še reševati predlogov, vsaj deloma poznati.

Družina vrnila se je še le po 11. uri memo Rožnika, kjer je minister ogledal državno drevesnico, nazaj v Ljubljano.

Med tem vršil se je program Najvišega ogledovanja: Ob ½7. uri zjutraj peljali so se cesar na vojaško vadišče pri Mostah, kjer je bilo razpostavljeno v Ljubljani bivajoče vojaštvo. Peljali so se po šentpeterskem predmestji, kjer jih je ljudstvo vseskozi živahno pozdravljalo. Od šentpeterske mitnice skozi Udmat do Selskega pota ob cesti so stali maji, s katerih so vihrale črno-rumene in belo-modro-rudeče zastave. V Udmatu pred županovo hišo pa je bil postavljen ličen slavolok prav izvirno napravljen tako, da je bil narejen na vsaki strani oder, na katerih so stale belo oblečene deklice, ene s korbicami, s katerih so cvetlice potresale, ene pa z malimi šopki v rokah.

Pod slavolokom pa so bili zbrani: šentpeterska duhovščina v talarjih in z banderi, župan z občinskim odborom, čez 30 deklet v črnih oblekah s pečami na glavi, učitelj s šolsko mladino z zastavami v roki in še na tisoče druzega ljudstva iz mesta in iz sosednih vasi.

Cesar se tam vstavijo in županu Bavdeku, kateri pred Nje vstopi, prav prijazno roko podajo, župan pa jih nagovori slovenski tako-le:

„Vaše Veličanstvo! V imenu vseh občanov, preveselih po prihodu Vašega Veličanstva, se najponižneje poklonim. Kakor naši dedje in prededje skozi 600 let ostanemo mi in naši potomci za vse čase zvesto udani Vašemu Veličanstvu in cesarski hiši. Bog živi našega preljubljenega cesarja v srečo nas Slovencev in vseh avstrijskih narodov!“

Burni živio-klici so se razlegali daleč okrog.

Potem izroči narodno opravljena hči županova lep šopek poljskih cvetlic z nagovorom:

„Vaše Veličanstvo! Najponižneje prosimo, milostno sprejeti ta šopek v spomin od Vašemu Veličanstvu zvesto udanih Slovenk.“

Cesar blagovoljno sprejmejo šopek in se vidno ginjeni po toliki ljubavi naroda do Njih zahvaljujejo.

Prav prijazno so se potem razgovarjali z županom in ga vprašali, če je kmetska občina, če je on župan in če uže dolgo časa županuje. Tudi z njegovo hčerjo so govorili in jo vprašali, če je županova hči in če nosijo ženske tukaj še tako nošo (kakor so bila oblečena dekleta). Potem se obrnejo proti gosp. župniku in prav prijazno ž njim govorijo, ter jih vprašajo, če je velika fara in če daleč na kmete sega in potem še opomnijo, da vidijo veliko množico šolske mladine skup zbrane.

In potem se peljejo na vadišče spremljani od tisočerih živio-klicev.

Ko so se cesar domu vračali, pričakovali so jih še vsi ravno tako zbrani kakor poprej, pri slavoloku v Udmatu, ter so se z navdušenimi živio-klici od Njih poslavljali, male deklice pa so z odra, kjer so stale, metale svoje šopke v kočijo, kar je cesarju vidoma delalo veliko veselje.

Ogledovanje vojaštva pri Fužinah vršilo se je sijajno, razun vojaštva bilo je navzočega brez števila ljudstva ter je presvitlega cesarja povsod pozdravljalo živahno. Enako se ve da tudi pri Njegovi vrnitvi v Ljubljano.

O splošnih avdijencah se ve da ne gre govoriti javno, ker to zaslišavanje zadeva večidel osebne zadeve, zahvale in prošnje vsake vrste; eno pa lahko omenimo iz poročila osebe, s katero smo govorili, ker bil je prošnik res usmiljenja vreden. Ta prošnik pravil nam je solznih oči o svoji avdijenci, pa ni mogel prehvaliti ljubeznjivosti cesarja in prisrčnosti Njihovega razgovarjanja.

Izmed oseb, katere so bile sprejete v splošnih avdijencah, omenjamo: deželnega predsednika bar. Winklerja, deželnega glavarja grofa Thurna, komornika Leo grofa Auersperga in Ervina grofa Auersperga, ljubljanskega župana Grassellia, vladnega svetovalca viteza Schneida, A. Praschnikerja, državna poslanca A. Obreza in grofa Margheria, grofa Lanthieria, Em. Mayerja, dr. Valente itd.

Gledé na prejšnja Najvišja ogledovanja dostavljamo še: Presvitli cesar videli so v deželni bolnišnici tudi oddelek za blazne in pri tej priliki izvedeli so, da ima dežela veči del blaznih bolnikov na Studencu in koj tej priliki izrekli so svojo voljo, ogledati tudi norišnico na Studencu. — Prilika za to je bila dana 3. dan po ogledovanji vojaštva pri Fužinah in res so se presvitli cesar koj po ogledu vojaštva odpeljali dalje na Studenec, kjer jih je pričakoval deželni glavar grof Thurn, vodstvo bolnišnice deželnega odbora, poročevalec primarij oddelka za blazne dr. vitez Bleiweis, sekundarij dr. Preinič in usmiljene sestre z duhovnim vizitatorjem. Presvitli cesar ogledali so si vse oddelke norišnice, izrekli svojo popolno zadovoljnost o lepem redu, o snažnosti vseh reči, posebno s pohvalo pa so se izrekli o lepi legi norišnice ter so dostavili, da bi jim bilo v resnici žal, ako bi te lepe deželne naprave ne bili videli.

O splošnih avdijencah, katere so se pričele ob 10. uri, smo uže govorili.

Ob 1. uri popoldne pripeljali so se presvitli cesar v novo cerkev presv. Jezusovega Srca v Kravji dolini. Na vhodu cerkve pričakovali so presvitlega cesarja knezoškof dr. Pogačar, predsednik odbora za zgradbo cerkve grof Chorinsky, kanonika Urbas in Zamejc, arhitekt Wagner in zidarski mojster Faleschini. Med tem, ko so se presvitli cesar podali po cerkvi gor k vélikemu altarju, pele so orglje in presvitli

cesar molili so potem nekoliko pred vélikim altarjem, potem pa so si ogledali nadrobno vso cerkev in se posebej pomudili pri spominskem napisu, vrezanem v kamen v stranski steni, v katerem je pisano, da se je zgradba te cerkve pričela v spominj poroke cesarske visokosti cesarjeviča Rudolfa. — Presvitli cesar dali so si predstaviti vse gospode, kateri so jih pričakovali pri vhodu cerkve, za vsacega našli so prijazno besedo in zaporedoma popraševali so arhitekta Wagnerja o nadrobnostih zgradbe.

Od cerkve Jezusovega Srca podali so se presvitli cesar v bližnjo hiralnico v sredi Kravje doline. V veži hiralnice sprejele so Njegovo Veličanstvo usmiljene sestre in njihov vizitator in pa zdravstveni vodja zavoda, dr. Valenta, in hišni zdravnik dr. Dornig.

Potem sprejeli so presvitli cesar društvo gospá krščanske ljubezni sv. Vincencija, pri katerih so bila zbrana tudi dekleta pribežališča in pa delavske šole. Predsednica društva, gospá grofinja Sofija Auersperg zahvalila se je pred vsem Njegovemu Veličanstvu za visoko čast obiskanja, potem pa so presvitli cesar govorili z več gospémi družabnicami, posebno tudi z gospó baronovko Winklerjevo in so pohvalili lepo krščansko delovanje društva. — Potem šli so presvitli cesar v hišno kapelo, kjer so usmiljene sestre zapele „Magnifikat“.

Ko so prišli iz kapele, naprosila sta jih načelnika društva za bolne trgovce, gg. Aleks. Dreo in Matej Treun, ogledati tudi društvene oddelke in se vpisati v spominjsko knjigo, kar so presvitli cesar z navadno ljubeznjivostjo spolnili.

Potem ogledali so Nj. Veličanstvo tudi vse druge prostore hiralnice, so osrečili s posebnim tolažljivim nagovorom na smrt bolno usmiljeno sestro; po tem ogledali so tudi spalnice in gospodarske oddelke hiralnice, pohvalili lep red in snažnost, katera se povsod nahaja, in so pri odhodu izrekli svojo popolno zadovoljnost o dobro vredjenem, ljubezni do bližnjega posvečenem zavodu.

Od tod podali so se v otročjo bolnišnico cesarice Elizabete, kjer so jih spodaj pri vhodu sprejeli dobrotniki zavoda z g. vladinem svetovalcem A. Laschanom na čelu, dalje v zavodu notri pa je sprejela presvitlega cesarja gospa baronovka Winklerjeva in mu predstavila različne podpornike in dobrotnike zavoda. — Od tam naprej podali so se presvitli cesar v sirotišnico za dekleta in potem v ono za dečke na spodnjih Poljanah.

V Lichtenturnovi dekliški sirotišnici sprejeli so presvitlega cesarja knezoškof Pogačar, vizitator usmiljenih sester Müngersdorf in deželni odbornik Dežman. Po nagovoru knezoškofovem podali so se presvitli cesar v kapelo, potem v delavnico, kjer so bile zbrane sirote deklice in dečki, pela se je potem cesarska pesem slovensko, en deček govoril je nemško deklamacijo, potem se je pela kantata, deklica izročila je šop in konečno govorila je deklica slovensko pesem. Presvitli cesar pohvalili so dobro izgovarjanje sirot v obeh deželnih jezikih, so govorili potem s predstavljenimi učiteljicami, so ogledali vse prostore in pa popisane sešitke otrok. Vizitator Müngersdorf izrekel je pri odhodu presvitlemu cesarju ponižno zahvalo za visoko čast obiskanja zavoda. Presvitli cesar izrekli so najvišo zadovoljnost o neutrudljivi delavnosti usmiljenih sester enako na Štajarskem, kakor na Kranjskem, in zapustili so sirotišnico med gromovitimi živio-klici.

Od sirotišnic podali so se presvitli cesar v trgovinsko šolo F. Mahrovo, in od tod v šole gimnazije, povsod bili so sprejeti po vodjih in učiteljih, pričakovali so jih zbrani učenci in cesar prepričali so se povsod o napredku učencev, zanimali se za nadrobnosti poduševanja in z nagovori počastili posamezne učitelje.

Ob treh popoldne na strelišči. — Strelišče, z zelenjavo in zastavami bogato okinčano (deželne zastave se ve da ni bilo videti), bilo je dolgo pred določenim časom polno strelcev, njihovih gospá in tudi vabljenih gostov, med katerimi gospod minister poljedelstva grof Falkenhayn, knez Hugo in Ernest Windischgrätz, baron Kuhn itd. — Odbor pričakoval je Njegovo Veličanstvo pri spodnjem vhodu, na čelu odbora tukaj bil je g. Em. Mayer, zgoraj pa je pričakoval Veličanstvo dr. vitez Stöckl, kot načelnik strelcev, ki je pa vsled hromosti na nogah moral čakati Veličanstva v svojem stolu. — Pred vhodom v strelišče čakali so strelci in razstavljene bile so dobitke, med njimi v prvi vrsti darilo presvitlega cesarja, zlat lepo izdelan pokal na enakem krožniku: oboje v resnici dragoceno, krasno-mojstersko delo, katero je izbudilo občudovanje vseh ogledovalcev. — Točno ob 4. uri pripeljali so se presvitli cesar s spremstvom na strelišče, so prijazno odgovorili na nagovor predstrelca dr. viteza Stöcklna in društvo zagotovili svoje milosti. Potem so na ponovljeno prošnjo strelcev dvakrat strelili s puško strelca in trgovca Regoršeka, in ko so zadeli trojko, bilo je veselje velikansko po vsem strelišči. — Med živahnim vsklikanjem zapustili so potem strelišče.

Od tod podali so se v bližnjo drevesnico, katero so, res bogato osejano in zasajeno z različnimi gozdnimi drevesi, ogledavali z veliko pohvalo.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Iz „Monte Pincio“ podali smo se zopet po drugem potu navzdol, ter prišli med drugim tudi memo spominskega kipa rajnega italijanskega kralja Viktorja Emanuela, ki je postavljen tik, vendar pa precéj široko nad ljudskim trgom (Piazza del Popolo). Ker se pa ne prištevam med občudovalce niti njegove osebe, še manj pa njegovih činov, šli smo s tovarišema jaderno urnih korakov naprej. Pot naš pripeljal nas je ravno na zgor imenovani trg, odkjer smo bili kmalu tudi na stanovanji. Bližala se je uže noč. Pri večerji izvedel sem novico, ki mi je bila prav zeló ogrenila moj večerni obed. Preč. gosp. dekan Matej Kožuh povedal mi je namreč prvi, da smo bili gledé avdijence prejšnji večer slabo podučeni. Ne le mm. gg. škofje, prelati in posamesni odličnjaki raznih narodnosti, ampak vsi romarji od prvega do zadnjega spuščeni so bili v neposrednjo bližavo sv. Očeta; vsak smel in zamogel Jim je poljubiti nogo, in vrh tega je še vsak vnovič in posebej prejel od Njih apostoljski blagoslov. Neizrečeno sem bil otožen zarad te novice, in jezil se nad tiste, ki so hoteli bolj papežki biti, kakor sv. Oče papež sami. Edino le vsled krive napovedbe prejšnjega večera je bilo nekoliko romarjev (in ž njimi tudi jaz) zapustilo kmalu po glavni avdijenci dvorano; ako bi si bil pa le v sanjah domišljevati mogel, kakošne sreče morem biti deležen, ne bila bi me spravila prej živa duša iz Vatikana, magar če bi mi bilo čakati do večera. Pa tudi še nekaj druzega me je žalilo. Imel sem namreč pri avdijenci pri sebi nek prelepi kranjski narodni izdelek s slovenskim napisom, katerega bi bil o tej priliki sv. Očetu lahko sam osebno izročil, kakor mi je bil svetoval prečastni kanonik dr. Črnčič. Z mojim prezgodnjim

odhodom iz Vatikana zamudil sem bil tudi to lepo priliko. (Izročen je bil ta darek pozneje po posredstvu gosp. P. Benedičiča prevzvišenemu gosp. kardinalu Ledochowskemu, kateri poslednji ga je pozneje sv. Očetu sam v njih lastne roke oddal. Namen moj je bil tedaj vendar le dosežen, le — žalibog — tako ne, kakor sem želel jaz sam.) Sploh smo Slovenci sprevideli, da smo bili povsod odrivani le bolj na zadnja mesta; to se je videlo med drugim gledé na govor (pridigo) preč. gosp. dekana Kožuha, kakor tudi pri spominskih svetinjah, katere smo bili še le dolgo po našem domohodu, ter po mnogih vprašanjih in pisanjih dobili v last. Teh zadev omenil sem zato, da čč. gg. bralci razvidijo, da naše romanje ni bilo tudi brez pelina.

Osmi in zadnji dan našega bivanja v Rimu (6. julija) zazori. Ker sem po naključji imel jaz še vozni listek (Retourkarte) nazaj do Jakina, prosil me je čast. g. Peterlin uže prejšnji večer, naj ga mu prepustim, ker bi rad obiskal nazaj gredé tudi še Asis, rojstno in tudi smrtno mesto slovečega sv. Frančiška Serafinskega. Postavili so bili sicer s pričetka severni Slovani (Čehi in Poljaki) za nas vse obiskanje Asisa v svoj romarski program; al primanjkalo je bilo za to časa. Gosp. Peterlin pa je na vsaki način želel obiskati imenovani kraj, za kar je potreboval moj vozni listek, katerega sem mu tudi rade volje odstopil. On je toraj ta dan (6. julija) koj z jutranjim vlakom zapustil Rim. Mi drugi Slovenci podali smo se to jutro še prej proti sv. Klemenu, kot prejšnje dni. Zlasti ti, ki smo bili odrinili iz Trsta v jutro dné 28. junija s prvim parnikom („Stambulom"), nismo bili vkljub najboljše volje še plačali ne prevožnje iz Trsta v Jakin, in tudi daljne vožnje do Rima še. Tudi nam ni bila natančno znana še ura odhoda iz Rima. Iskali smo sicer uže več dni gosp. monsignora Stojalowski-ja kot voditelja Poljakov, da bi mu bili poravnali svoj dolg, in zmenili se z njim zarad vožnje nazaj; ali nikoli se nam ni posrečilo, najti ga. Gospica Lahainer zvedela je bila, da stanuje pri čč. gg. OO. Passionistih, ki imajo svoj samostan poleg svetišča „Pri sv. Stopnicah". Podali smo se tja; al ondi ni nihče nič vedel za-nj, pač pa so nam rekli, naj gremo v samostan k ssv. Janezu in Pavlu, kjer je nastavljena večina poljskih romarjev. Bali smo se sicer, da bomo zamudili našo slovensko pridigo pri sv. Klemenu, ki je bila napovedana za to jutro ob 8. uri; al razgovor z gosp. mons. Stojalowskijem bil je tudi vendar le nujno potreben; toraj smo se napotili iz lateranskega trga po ulici, ki se nam je pokazala, da pelje naravnost proti ssv. Janezu in Pavlu. Pot bil je dovolj dolgočasen, ker je bil po italijanski navadi ograjen po obeh straném z visocimi zidovi; zatoraj smo še bolj hiteli, in res kmalu tudi dospeli na zaželeni kraj. Kogar zopet ondi nismo našli, bil je iskani gosp. monsignor. Stanoval je pa v resnici tam; al odšel je bil uže k sv. Klemenu.

Ker smo se nahajali uže ravno pred cerkvijo ssv. Janeza in Pavla, podali smo se za ene trenutke v njo. Zunajnost njena ni nam obetala nobenih posebnost, zato smo pa bili toliko bolj iznenadjeni, videti v znotranjih prostorih zopet jako zale lepote. Cerkev stoji na kraji, kjer je bila hiša imenovanih dveh ssv. bratov. V sredi cerkve vidi se skoz omrežje mesto, kjer so jima trinoški vojaki odsekali glavi. Pod glavnim altarjem hranjene so v krasni porfirni trugi njune sv. koščice. Desni strani cerkve prizidana je krasna nova kapela sv. Janeza od Križa, kjer je ta svetnik tudi pokopan. Vhod v njo opet in obdan je bil z prezalimi zastori in ogrinjali, še skoraj lepše, kakor so bila zagrinjala pri svetemu Klemenu. — V tej cerkvi shranjuje se tudi še mnogo drugih imenitnih svetinj. V bližnjem samostanu vidi se v kapelo spremenjena soba, kjer je sv. Janez od Križa mnogo let stanoval. Nahaja se ondi še mnogo od njega rabljenega pohišja, obleke, knjig in enacih stvari; al za ogledovanje vsega tega zmanjkovalo nam je časa, ker bila je ura uže 8 proč. Glavna naša skrb bila je, priti zdaj po najbližjem potu k sv. Klemenu, da bi ne zamudili govora gosp. Kožuhovega. Gospica Lahainer, ki je italijanščine zmožna, prosila je necega gospoda, naj bi nam to naznanil. Nič ni bil kaj prijazen proti nam; vendar nam prošnje ni odrekel, ampak pokazal nam cesto, po kateri naj gremo. Podali smo se po njej; pa hodili smo tako dolgo, da sem uže za resnico mislil, da nas je mož naplahtal. Še le, ko smo v daljavi vgledali čez cesto razpeti Konštantinovi slavolok, spoznal sem, da gremo vendar le prav.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *J. Jesenko: „Zemljepis za II. in III. razred srednjih šol"*. Pred 3 meseci smo slovenskemu občinstvu bili naznanili profesor Jesenka „zgodovinsko knjigo" (Stari vek), danes pa naznanjamo novo „zemljepisno knjigo", ki se bode prihodnje šolsko leto rabila pri pouku zemljepisa v 2. in 3. razredu naših gimnazijev. Ta nova knjiga obsega 205 str. ter ima zemljepisno gradivo tako razvrsteno, kot to zahteva sedaj veljavni učni načrt. Dobra polovica knjige je namreč namenjena pouku v 2. razredu, druga polovica pa pouku v 3. Vsa tvarina je kaj pregledno vravnana in taka preglednost je neobhodno potrebna vsaki šolski knjigi. To preglednost delajo ne le različno dolgi odstavki, ampak pomnožuje jo različen tisk, tu debelejše, tam tanjše črke, tu prestreljeni, tam neprestreljeni nastavek. Tudi je vsa tvarina kaj dosledno razvita. Pri azijskih in afriških deželah (1. do 59. str.) razklada prof. Jesenko na podlagi najnovejših preiskav in podatkov najprej njih obširnost in prebivalce, potem gore ali navpično izobrazbo, vode in podnebje, na to pa upravno razdelitev in topografijo ter sklepa s pregledom prirodnin in omike. Pri Evropi pa po učnem načrtu najprej obširno popisuje nje skupno porazno razredbo in navpično izobrazbo, nje vodne in podnebne razmere ter potem prestopa k posameznim deželam, in sicer a) deželam južne Evrope (str. 87); b) zahodne Evrope (str. 107); c) osrednje Evrope (str. 117); d) severne Evrope, in e) vzhodne (str. 149). Za našo zemljino enako sistematično in pregledno obravnuje Ameriko: A) Severno (str. 158); B) Srednjo (str. 174) in C) Južno (str. 177), nazadnje pa Avstralijo (str. 189). Ne le učeči se mladini, ampak vsakemu Slovencu, ki se ni nikdar pečal z raznimi evropejskimi jeziki, dobro došel bo na konci pristavljeni pregled raznih tujih imen, z dostavkom, kako naj se izgovarjajo. Gotovo bode ta pregled tujih imen vsakemu posebno ugajal, ker pri a,b,cdnem redu lehko vsak nagloma pogleda, kako se izgovarja. Zadnjič smo uže pri zgodovinski knjigi (Stari vek) omenili, da prof. Jesenko sedaj piše tuja imena po tuji obliki. Povsodi se pri pisavi lastnih imen izogiba fonetičnega načela, po katerem bi v knjigo bila zašla neka mešanica. Zadnjič smo tudi bili sprožili misel, da bi bilo dobro, ko bi naši jezikoslovci v naših leposlovnih listih to nujno stvar razpravljali in konečno določili. Ex cathedra se tu ne dá nič zapovedati; kajti mi ne poznamo med slovenskimi pisatelji nobenega takega veljaka, ki bi z oblastno besedo to prašanje mogel določiti. Prijateljsko razpravljanje in skupno porazumljenje o tem prevažnem prašanji nas bi najprej dovedilo do zaželenega cilja. V to Bog pomozi! Mi priporočamo svojim čitateljem to novo knjigo, polno kaj zanimljivega in najnovejšega gradiva, tem bolj, ker

prof. Jesenko svoje knjige tudi sam zalaga. Vsak razumen Slovenec pa vé, koliko težave je doslej pri nas knjigo, spis dati na svitlo; za razne knjige je težavniše dobiti založnika kot pisatelja. Zato je vsakemu izobražencu sveta dolžnost podpirati slovstvo, njega razvitek; podpira se pa tudi močno s tem, da pridno kupujemo knjige domače.

Zabavne stvari.

Podoba.

Povést.

Ruski spisal N. V. Gogolj. Preložil L. G. Podgoričan.

I.

(Dalje.)

Ko je bil zvršil to, pokojnejši je legel v postelj, jel je premišljati bedo in žalostno usodo, trnjevo živenje, ki umeteljnika čaka na tem sveti, a o tem so njega očí nehoté skozi luknjo v zaslanjalu gledale podobo, zastrto z ogrinjalom. Sijajoči mesec je ogrinjalu dajal tem večo beloto in zdelo se mu je, da so strašne očí jele gledati celó skozi platno. O strahu je neprestano strmel v obraz, rad bi se bil preveril, ali je to prevara. Napósled je res opazil . . . jasno videl, da ni več ogrinjala, podoba da je do céla odgrnjena in da gleda, na nič druzega okrog, temuč narávnost njega, da gleda prav njemu nasproti. Nehalo mu je bíti srce in videl je: starec se je zgenil in z obema rokama nenadoma oprl ob okvir. Napósled se je dvignil na rokah, pomolil je obe nogi in stopil iz okvira. Skozi odprtino v zaslanjalu se je kazal užé prazni okvir.

Po sobi so se oglasili koraki, ozval se njih topot, ki je napósled bolj in bolj bližal se postelji. Srce je začelo močnejše bíti umeteljniku. Vsled samega straha je zatajil deh in čakal, kedaj starec izza zagrinjala pogleda vá-nj. A uže je res gledal izza njega prav tistega ogorelega lica in velikih, k višku gledajočih očí. Čartkov se je silil, da bi vskriknil, a čutil je, da nima glasa, hotel se je geniti, malo obrniti se — ali niso gibali se udje. Odprtih ust in o zadržanem dehu je gledal to strašno prikazen visokega tela v neki široki azijski obleki, in čakal je, kaj jame počenjati. Starec je sedel prav k njegovim nogam in takoj nekaj potegnil izmed naborov svojega širokega oblačila. To je bila vrečica. Odprl je starec jo, prijel za oba vogalca in stresnil: o gluhem cinkotu so na tla padali težki zvitki podobni dolgim slopkom, vsak je bil zavit v moder papir in na vsakem je bil napis: „1000 cekinov“.

Pomolil je starec svoji dolgi, okoščeli roki iz širokih rokavov in začel razvijati zvitke. Lesketalo je zlato. Da-si je velika bila skrb in mračeča umeteljnikova bojazen, vendar je do céla zameknil se v zlato in nepremično gledal, kako je svetlilo se v okoščelih rokah, kako je lesketalo, tenko in gluho cinkalo in zopet vsipalo se. Pa opazil je zvitek, ki je dalje od drugih zakotal se prav k nogi njegove postelje, k njegovi glavi. Krčevito je segnil pó-nj in poln straha gledal, ali ne vidi starec. A starcu se je zdelo, da je prezamišljen; zbral je vse zvitke, zložil jih v vrečico, pogledal ga — in odšel je za zaslanjalo. Močno je srce bílo Čarkovu, ko je slišal, kako se po sobi razlega topot starčevih korakov. Krepkejše je zvitek stisnil v svoji roci, treslo se mu je vse telo — in nenadoma je začul, da se koraki zopet bližajo zaslanjalu — gotovo je bilo, da je starec spomnil se, da manjka zvitka. A dej, zopet je gledal ga izza zaslanjala. Do céla v obupnosti je umeteljnik z vso močjo v roki stisnil svoj zvitek, napel vso silo, da bi se genil, da bi vskriknil — in izbudil se je.

Mrzel pot je oblil vsega; srce mu je bílo silno tako, kakor je le moglo bíti; prsi je imel tesne, kakor bi bil poslednji deh hotel izleteti iz njih. „Ali je bil to sen?“ povprašal se je in z obema rokama prijel za glavo. Ali te prikazni strašna živost ni bila sen. Videl je, ko je bil probudil se, kako je starec stopil v okvir, mignilo je tudi njegovo široko oblačilo, in njegova roka je dobro čutila, da je pred trenotkom držala nekaj težkega. Svetli mesec je jasníl sobo; po nje temnih kotih je kazalo se tù platno, tù dodelana roka, tù na stol položeno oblačilo, tù hlače in neosnaženi črevlji. Zdaj še le je opazil, da ne leží v postelji, temuč da stojí prav pred podobo. Kako je prišel semkaj — tega ni mogel razjasniti si nikakor. Še čudnejše se mu je zdelo to, ker je do céla odkrita bila podoba, ker res ni bilo ogrinjala na njej. O nedopadljivem strahu je gledal jo in videl, kako so te res žive oči vpirale se naravnost vá-nj. Mrzel pot se mu je prikazal na obraz; hotel je oditi, ali čutil je, da ste mu nogi nekako prirastli k tlem. Videl je, da to ni sen; zgenile so se starčeve črte in ustni ste jeli šobiti se, kakor bi bili hoteli vsesati ga . . . Besen, obupen je odskočil in probudil se.

„Ali je to bil sen?“ — Bílo mu je srce, da je hotelo pokniti, mahal je okrog sebe z rokama. Da, leží na postelji prav tako, kakor bi bil zaspal. Pred njim je zaslanjalo; mesec — njegova svetloba je polnila sobo. Skozi odprtino v zavesi je bilo videti podobo, ogrnjeno, kakor je treba, z oveso, kakor je bil sam zakril jo. Torej to je bil le sen! — A stisnjena roka še čuti, kakor bi v njej bilo nekaj. Silno mu je bílo srce, rés strašno; teža na prsih je bila nepreneslíiva. Pogledal je skozi odprtino in neprestano gledal oveso, a jasno je videl, da se ogrinjalo začenja krčiti, kakor bi se roki gibali za njim in raz sé hoteli strgati ga. „Ljubi Bog, kaj je to?!“ — vskriknil je, obupno pokrižal se — in vzbudil se je.

Ali je to bil tudi sen? — Skočil je s postelje na pol zmóčen, brezi uma, ni mogel razjasniti si, kaj se godí ž njim: ali ga duší môra, ali je to pošast, mameča vročnica, ali živa prikazen. Hotel je potješiti poljočo dušo in razprojeno kri, ki je o napetem utripu bíla mu v žilah, zato je stopil k oknu in odprl oknice. Očvrstil ga je mrzel, neprijeten veter. Mesečina je še počivala hišam po strehah in po belem zidovji, če prav so majhni oblaki često sprehajali se po nebu. Vse je bilo tiho; zdaj pa zdaj mu je z daleč na uho priletel kake drožke (voza) drkot, izvoščik (najemni voznik) je spal kdé v kaki skriti stranski ulici, pospalo ga je bilo leno kljuse, čakal je kesnega gosta. Dolgo časa je gledal in glavo kazal skozi oknice. Uže so na nebu pokazali se prihajajoče zarje zraki; napósled je začutil dremoto, zaprl oknice, stopil od okna, legel v postelj in takój je krepko zaspal, kakor bi ga bil ubil kedo.

Vzbudil se je pozno, jako pozno in imel je ta neprijetni čut, ki človeka loti se o ogljenem soparu: močno ga je glava bolela. V sobi je bilo mračno; neprijetna ulaga se je razprostirala po zraku in prihajala je skozi reže po oknih, zaslonjenih z obrazi ali sè še le prvič pobarvanim platnom. Čmeren, nevoljen, kakor kak moker petelin, sedel je na svojem raztrganem blazinjaku in sam ni znal, kaj bi začel, napósled pa se je spomnil svojih sanj. Zdelo se mu je, da je o snu videl res neko strašno prikazen. Zdelo se je, da v starčevem pogledu in izrazi nekaj govorí, da je pri njem bil to noč; roka mu je skoro čutila, da neka teža počiva v njej, kakor bi mu jo bil vzel le pred trenotkom. Zdelo

se mu je, ko bi le krepkejše bil držal zvitek, ostal bi mu bil v roci tudi še po vzbudu.

„Ljubi Bog, ko bi človek imel le del teh novcev!“ opomnil je in težko vzdihnil, — in v obraznosti videl je, kako so vsi ti zvitki z vabljivim napisom „1000 cekinov“ vsipali se iz vrečice. Izsipali so se zvitki, lesketalo je zlato, zopet so se izsipali zvitki, a umeteljnik je sedel nepremično oprt in sè svojimi očmí pusto strmel v prazni zrak, ni mogel odtrgati se od tega predmeta, kakor kak otrok, ki sedí pred sladkim jelom in sline požira, ko gleda, kako jedó njegovi tovariši.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Gorice 12. avgusta. (Izv. dop.) Letošnje poročilo c. k. drž. gimnazije v Gorici prinaša: 1. Licianov dvogovor „Pseudosophist“, razložen in presojen od prof. Baar-a; 2. „fizikalske drobtinice“ (Physikalische Kleinigkeiten), sporočene od prof. Šantel-na, in 3. šolske novice, od vodje Pantke-ja. Od 369 učencev, vpisanih začetkom, jih je ostalo do konca šolskega leta 341, ki so razun 8 judov in 4 evangeljcev vsi katoliške vere. K Slovencem so jih prišteli 151, k Lahom 137 in k Nemcem 53. Poslednjih pa v resnici ni 53, ampak po največ kakih 20, ker pri nas se Nemci vstvarjajo v veliki meri še le pri vpisovanji. Enaka se godi na realki. Tu in tam je polovičarstvo in mlačnost slovenskih starišev kriva, da se njih otroci zapisujejo tudi med Lahe; to ne kažejo samo slovenska imena, ampak bi dopričala posamična preiskovanja tudi dejanstveno. Da se povrnem k gimnaziji, je bilo tu letos odlikovanih 42, prvi red pa jih je dobilo 218, drugi 31, tretji 14, 2 nista bila skušena, in 34 učencem so dali začasna (interimna) spričevala. Sosebno pa so se letos odlikovali osmošolci pri zrelostni preskušnji, ker vsi (21) so jo prestali, in 7 njih celó z odliko. Krščanski nauk se je podučeval samo v 1. in 2. razredu v italijanskem in slovenskem, drugod pa v nemškem jeziku. Slovenščina kot predmet je imela v vsakem razredu po 2 uri odločeni. Drugih predmetov niso učili v deželnih jezikih, in kakor ste zadnjič videli, je naučni minister Conrad s tako učno sestavo popolnem zadovoljen tudi v bodočnosti gledé na vse naše srednje šole na Goriškem. — Poročilo više realke ima na čelu večo razpravo „o Odovakarji“, katero je spisal prof. Kleissl, in potem šolske novice od vodje dr. Schreiberja. Zavod šteje 7 razredov in pripravljalni oddelek, v katerem je bilo letos 26 učencev. Vseh učencev skup pa je bilo 178, in sicer so razun 1 juda in 4 protestantov vsi katoliške vere. Slovencem so jih oddelili samo 28, Nemcem 24, Lahom 123, drugim narodnostim pa 3. 17 učencev je bilo odlikovanih, 126 jih je dobilo I., 18 II. in 1 III. red, 16 pa interimno spričevalo. V obče so ponavljane pritožbe od naše strani opravičene, da Slovenci le premalo pošiljajo na realko svoje sinove; v narodno-gospodarskem oziru je ta nedostatek velika škoda za slovensko prebivalstvo; isto tako v narodnem pogledu. — Na c. k. ženskem izobraževališči, katero ne izdaje nobenih poročil, je delalo letos zrelostno preskušnjo 12 ital. kandidatinj, in ste jo izvršili 2 z odliko, druge pa brez odlike. Slovenka je imela 1 odliko, 6 pa prvi red; 2 Slovenki smete ponoviti skušnjo čez 2 meseca. Kakor so tudi „Novice“ že omenile, so ta zavod celó pohlevni strokovnjaki ostro presojevali zarad notranje popolnem nedoslednje škodljive organizacije, tudi če ne gledamo na narodnost, ampak samo na vzgojevalna načela. Nismo pa vendar pričakovali, da bodo Slovenke zaostajale za Lahinjami, kakor se je letos zgodilo. Želeti je, da se stvar prihodnjič popravi in ve Slovenke in Slovenci ne ostanejo za dosedanjim občnim mnenjem, da se kažejo tudi v šoli kot bistre glavice. Lepi spol pa ima še posebej tudi drugod opravičeno ime veče pridnosti. — Tako smo vse tri naše srednje šole našteli. Na c. kr. deški vadnici v Gorici je bilo konec leta 530 učencev, in sicer 255 Lahov, 254 Slovencev, 19 Nemcev in 2 Čeha. Znano je, da se ta vadnica odlikuje s tem, da po največ „vadi“ in „vadi“ nemščino, se ve da po ukazih, ki so v soglasji s tržaško znano politiko, po kateri se potem tudi od te strani utrjuje naučnega ministra načelo, da naj ostane v srednjih šolah vse po starem! Eno podpira drugo, da drugo ostane, je treba nemčiti zdolej. — Zavod gluhonemih je štel 21 slov. in 19 ital. gojencev, 14 slov. in 14 ital. gojenk. Tu učé vodja, 2 učitelja, šolske sestre in ena svetna učiteljica. Ta zavod slovi po drugih pokrajinah, vendar ima velike napake, sosebno v cepljenji na premnogotere oddelke, menda pa tudi v metodi, katero kažejo dosedanje knjižice. Te nikakor niso tako osnovane, da bi razum pospeševale, in je zeló dvomiti, da bi ne bilo boljše metode najti. Strokovnjakom bi bila ta stran v prid človečnosti zeló priporočati.

Še je mnogo drugih manjših šol v Gorici, pa niso za Slovence toliko zaminive; po največ bi človek opozoril na še mlado šolo rokodelsko, ki jo podpira tudi dežela ali prav za prav, za katero prav kratkovidno odločujejo tudi slovenski poslanci veče vrste podpore, dasi je tudi za slovenske dečke vse na tej šoli osnovano na italjanski osnovi. Tudi gospodari ta dvomljiv ali vsaj čuden duh, če pomislimo, da se neke listine tiskajo v Vidmu za to šolo. Gospodje, ozrite se dobro okoli!

Iz Ljubljane. (*Rojstni dan presvitlega cesarja*) praznoval se bode tudi po vsi naši deželi s slovesnimi mašami in zahvalno pesmijo. Letos bodo molitve za blagor presvitlega cesarja in njegove visoke rodovine toliko gorečnejše, ker dan za dnevom pričakujemo vesele dogodbe v ožji družini cesarjeviča Rudolfa.

— (*Gospod deželni predsednik baron Winkler*) podá se, kakor čujemo, v kratkem na Dunaj, kamor ga kličejo uradni opravki.

— (*Deželni zbor kranjski*) nadaljeval bode zborovanje svoje še v prvi polovici meseca septembra; med tem ima pripravljati odbor gospodarske predloge, za katere se odstopivši odbor ni brigal — prej ko ne v opravičeni zavesti minljivosti svoje. — Zborovanje bajé ne bode trajalo dolgo in razun verifikacij volitev bo težko prišlo na vrsto kaj posebno zanimivega.

— (*Škof Štrossmajer*) mudil se je preteklo soboto nekoliko časa v Ljubljani in se podal od tukaj za nekaj dni na Bled, kjer si je vzel stanovanje v vedno pohvaljeni gostilnici „pri Petranu“. V nedeljo maševal je ljubljenec hrvaškega in slovenskega naroda v cerkvi M. B. na otoku blejskega jezera.

— (*Glavni odbor kmetijske družbe*) zboroval je preteklo nedeljo. Predsedoval je po daljnem prenehanji zarad bolehnosti zopet ozdraveli baron Wurzbach. — Sklepalo se je o manj važnih zadevah. Med drugim sklenilo se je gledé novo izdane Rantove knjige: „Opis sadjereji škodljivih mrčesov“, da se jih prepustí gosp. pisatelju poleg nagrade 50 iztisov, ministerstvu za poljedelstvo dopošlje se 200 iztisov, sicer se pa določi ljudskim učiteljem 500 iztisov in vsakemu družabniku po en iztis brezplačno, sicer pa se bode prodajala knjižica po 10 krajc. — Vsled vabila c. kr. vlade, da bi kmetijska družba izvolila udov za enketo v posvetovanje načrta postave za povzdigo govedoreje, izvolijo se

v to enketo gospodje: baron Wurzbach, Jos. Sevnik in dr. Poklukar. — Z ozirom na minulo deželno razstavo naročile so se pohvalne diplome za one razstavljavce živine, kateri so se odpovedali darilom v denarjih; gospodom odseka za razstavo izrekla se je za velik in vspešen trud pri vredjenji lepe razstave zahvala odborova in izrekoma se je sklenilo, pismeno zahvalo izreči gospodoma J. Murniku in P. Lasniku, katera sta se najbolj trudila za vredbo razstave.

— (*Državni poslanec pl. Plener*) je po prijateljskih vezéh somišljencev tako ozko zvezan s kranjsko deželo, da se je celó v českem deželnem zboru spominja, akoravno med tem zborom in našo deželo res ni nikakoršne zveze. Tako se je izrazil v zadnji debati o volilni reformi do besede tako: „Nikdar ne bo se upalo, Nemce na Českem tako zatirati, kakor se godi na Kranjskem, ker so Nemci na Českem močan narod in sicer tudi nekaj močneji, da si tega ne dopusté, kar Nemci na Kranjskem prenašajo“. — Uradna „L. Z.“ od 13. t. m. zahteva za to predrzno trditev dokazov in sklepa: do tedaj pa bo naša trditev vsaj ravno toliko vredna, da gospod pl. Plener o Kranjski — rahlo rečeno, ne ve nič prav nič.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Na dnevnem redu zadnjih dni bilo je obiskanje nemškega cesarja Viljema, ki je prišel k našemu cesarju v Išel, kjer se je mudil dva dni po cesarski družini srčno sprejet in odlikovan kot drag in mogočen zaveznik. — Dne 10. došla je v Laksenburg belgiška kraljica, mati nadvojvodice Štefanije. Na kolodvoru pričakala sta jo oba njena zeta, nadvojvoda cesarjevič Rudolf in vojvoda Koburški, v gradu pa obe hčeri. — Za slovesno obhajanje 200letnice oproščenja Dunaja od sile Turkov osnoval se je samostojen odbor meščanov, ki hoče slovesnost izpeljati dostojno tudi brez mestnega zastopa. — Zadnji petek večer so zopet delavci skušali razsajati pred policijo na škotskem ringu, — pa policija je vedela, kaj nameravajo in je zelo ojstro mahnila po njih in podpiralo jo je pri tem poslu vojaštvo tudi za to pripravljeno; več delavcev bilo je zaprtih, nekaj pa tudi ranjenih; tudi policajev je nekaj težko ranjenih, ker delavci napadli so jih s kameni, ko so jih policaji začeli odpodavati. Vzrok nemirom bilo je boje ojstro postopanje policije zoper delavce, izrekoma zoper nekega tujega odgnanega vodjo delavcev. O električni razstavi, katera bi se imela pričeti sv. Roka dan, se nek še to nedeljo ni vedelo, jeli bo to mogoče ali ne.

Iz Prage. — Preteklo soboto bil je slovesno sklenjen češki deželni zbor. Kardinal knez Schwarzenberg zahvalil se je v imenu zbora cesarskemu namestniku baronu Kraus-u in potem deželnemu maršalu knezu Jurju Lobkovic-u, ta pa je sklenil zborovanje naglaševaje veliko število ugodno rešenih predlogov in pa s tem, da je naglaševal zložno delovanje kljub nekaterih ojstrih debat in konečno naglašal je tudi složnost vsega zbora v udanosti do presvitlega cesarja, kateremu je sklepaje zaklical živijo in „hoch“! — Državno poslanstvo odložil je zarad bolehnosti zdaj razun profesorjev Tonnerja in Krejčija tudi poslanec Neubauer.

Ogerska. — V Buda-Pešti nastali so tudi nemiri zavolj predrznosti judov, posebno ker je tje prišel zatoženec Scharf s svojim sinom Moricom Scharfom; ljudstvo razbilo je tudi nekaj oken, pa veliko število policajev in vojaštvo napravilo je zopet mir. Drugi dan pa je bilo pripravljenega toliko vojaštva, da se še poskušati, ni moglo napraviti neredov; samo v Akacijskih ulicah so nekateri okna pobili. Policijo napadli so s kameni, tudi streli so bili slišati. Govori se, da je nemški socjalist na ulici delavcem cigare delil.

Monakovo. — Presojevalci spoznali so pri tukajšnji mednarodni razstavi umotvorov 19 medalij prve in 66 medalij druge vrste.

Črnagora. — Stareja hči knezova poročila se je preteklo soboto s pregnanim srbskim knezom Petrom Črnih Jurjev. Da bi to ne iznemirjalo srbskega kralja Milana, naprosil ga je knez Nikica za druga k poroki. Ta pa je odbil tako vabilo, rekši, da mu spominj in spoštovanje do svojih prednikov ne dopušča take vdeležbe.

Laška. — Žalostno delo na otoku Ischija je zelo dognano, vojaštvo pripravlja se za odhod in nekaj jih je uže odšlo; potres pa se še ponavlja po večkrat, in ni misliti, da bi se tamošnje prebivalstvo moglo kmalu pomiriti. Denarne podpore za ostale zdrave in ranjene nabirajo se v veliki meri tudi na Nemškem, kjer se je dotičnemu odboru postavil na čelo cesarjevič in njegova soproga.

Španjska. — Pred tednom smo poročali, da precéj hudo vre po vsi Španjski. V Badajozu bil je kmalu zadušen vojaški upor, pa enake prikazni pokazale so se kmalu zopet v drugih krajih Španjske, v okrajih Katalonija in Logrono. Vsled teh dogodeb proglašen je obsedni stan v deželah Estremadura in Katalonija. Videti je, da je upor pripravljen in snovan iz sosedne Francoske, od koder tudi dohajajo najbolj iznemirljiva poročila, da je nevarnost velika in da se proglasi republika. Pa videti je, da Francozi s tem le hočejo navduševati Španjce in strašiti unanje države, da bi bilo bolj gotovo kaj vspeha od upora. — Uradna poročila iz Španjske pa trdijo, da je upor povsod popolnem zadušen in da so se uporniki deloma podvrgli, deloma pa da so zbežali v unanje dežele. In to zna biti vse res, samo ne vé se, kako dolgo.

Egipt. — Kolera pojema in število oseb, ki umirajo za njo, manjša se dan za dnevom, zadnje poročilo naznanja s Kaire samo 30 mrtvih, v vsem Egiptu pa 771. — V Beirutu pri Carigradu umrla pa je dne 11. zopet ena oseba.

Listnica vredništva. Gosp. F. P. v G.: Srčna hvala za poslano, nemško odposlal; obžalujem, da sva se zgrešila. — Vsem gg. dopisovalcem: Lepa hvala!

Popravek. Na str. 257. levi oddelek zadnjih „Novic“ naj se bere v 24. vrsti od zgoraj beseda „nepoboljšljivega“ mesto nepozabljivega; a na isti strani v 14. vrsti od spodaj gori pa mesto besede godili beseda „grdili“.

Žitna cena

v Ljubljani 8. avgusta 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 80 kr. — banaške 9 gold. 19 kr. — turšice 5 gold. 40 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rži 4 gold. 87 kr. — ječmena 4 gold. 6 kr. — prosa 5 gold. 53 kr. — ajde 4 gold. 87 kr. — ovsa 2 gold. 92 kr. — Krompir 3 gold. 57 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzij Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.